

Topper (*Aythya marila*) A062

1. Status

Niet in Bijlage I genoemde en geregeld voorkomende trekvogel zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn. Voor Natura 2000 relevant als niet-broedvogel.

2. Kenschets

Beschrijving: De topper is een kleine duikeend, iets groter dan de kuifeend. Het mannetje is te herkennen aan een grijsachtig verenkleed op de rug, gecombineerd met zwarte borst en donkergroen glanzende kop. De broedgebieden van de topper liggen in de arctische streken van het gehele noordelijk halfrond, in West-Europa zuidelijk tot Zuid-Noorwegen en de kustgebieden van de Oostzee. Hij broedt dus niet in ons land. De in Nederland overwinterende vogels komen vooral uit het Oostzeegebied, maar ook uit IJsland.

Relatief belang binnen Europa: De staat van instandhouding van de topperpopulatie in de Europese Unie is volgens 'BirdLife' ongunstig. De broedgebieden van de in de Europese Unie verblijvende toppers liggen in de subarctische gebieden van Europa en West-Siberië. De overwinteringsgebieden liggen in West- en Midden-Europa en het Zwarte en Kaspische Zeegebied. In Nederland behoren de vogels tot de ondersoort *Aythya marila marila*. Bij deze ondersoort worden twee populaties onderscheiden. De voor Nederland relevante West-Europese populatie wordt geschat op 310.000 vogels. Hiervan verblijft 26% in Nederland.

3. Bijdrage van gebieden

Huidige verspreiding en voorkomen binnen Nederland:

Overwinterende toppers zijn in Nederland sterk geconcentreerd in het IJsselmeergebied. Daarnaast verblijven er vaak tienduizenden vogels in de Waddenzee en de Noordzeekustwateren.

Verspreidingskaart topper

Huidig voorkomen en Natura 2000: Gemiddeld over het jaar verblijft vrijwel 100% van de toppers in ons land in de Vogelrichtlijngebieden.

Gebied	Functie: foerage en/of slapen	Gemiddeld seizoens- gemiddelde 99/00-03/04
(072) IJsselmeer	f	15.800
(001) Waddenzee	f	3.100
(109) Haringvliet	f	120
(113) Voordelta	f	80
(073) Markermeer & IJmeer	f	70

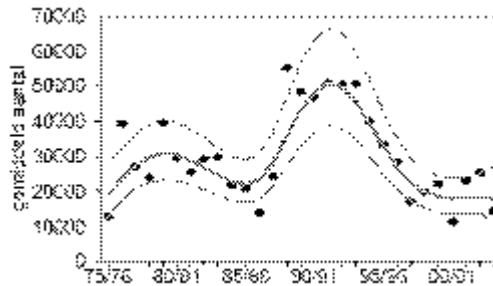
Aantallen toppers in Natura 2000 gebieden

4. Beoordeling landelijke staat van instandhouding

Trends in Nederland:

Zowel over de lange als de korte termijn is de landelijke trend bij het aantallenverloop van de topper vanaf 1981 significant negatief, ondanks een tijdelijke forse toename. Deze tijdelijke toename komt neer op tijdelijk sterk verhoogde aantallen in het IJsselmeer tussen 1988/89 en 1996/97. Vermoedelijk bestaat hier een relatie met een periode van overbevissing van schelpdieren in de Waddenzee, terwijl tegelijkertijd juist maximale dichtheden van driehoeksmosselen in het IJsselmeer aanwezig waren. Daar zijn dan ook de aantallen van kuif- en tafeleenden verhoogd, maar blijkbaar is de sterkere concurrentiedruk niet problematisch. In dezelfde periode was ook sprake van verhoogde aantallen van de topper in de Noordzeekustzone. Een afname van de vogels in de Waddenzee wordt blijkbaar pas later zichtbaar.

In het IJsselmeergebied was na ca. 8 seizoenen vanaf 1996/97 weer sprake van lagere aantallen op het niveau van vóór 1988. Dit ging samen met tekenen van herstel van de mosselen in de Waddenzee en afname van driehoeksmosselen in het IJsselmeer. Doordat deze afname in het zoetwaterconcentratiegebied van de topper niet gepaard ging met evenredig herstel in de Waddenzee (of andere gebieden) zijn de landelijke aantallen tegenwoordig lager dan in 1981. Dit betekent dat los van eventuele veranderingen in telbaarheid een reële afname moet hebben plaatsgevonden.

Aantalsontwikkeling topper¹⁷

Recente ontwikkelingen: De Nederlandse populatie van de topper laat sinds 1981 (1981-2003) een matige afname zien. Ook over de meest recente periode 1995-2003 neemt de populatie matig af.

Beoordelingsaspect natuurlijk verspreidingsgebied: gunstig

De verspreiding van de topper is niet wezenlijk veranderd.

Beoordelingsaspect populatie: zeer ongunstig

De aantallen van de topper zijn afgenomen met meer dan 20%. De afname komt vooral voor rekening van de Waddenzee. Het huidige seizoensgemiddelde van 19.200 is veel lager dan de gunstige referentie.¹⁸

¹⁷ De hier opgenomen grafiek is de juiste. De grafiek in SOVON & CBS (2005) is onjuist. Zie erratum op www.sovon.nl

¹⁸ In SOVON & CBS (2005) is het seizoensgemiddelde onjuist weergegeven.

Beoordelingsaspect leefgebied: gunstig

Beoordelingsaspect toekomstperspectief: gunstig

De toppers in Nederland zijn sterk afhankelijk van de beschikbaarheid van schelpdieren. Enerzijds zijn de ontwikkelingen van de waterkwaliteit en bodemsamenstelling in het IJsselmeergebied bepalend. Anderzijds heeft het schelpdiervisserijbeleid in de Waddenzee en de Noordzeekustwateren invloed op de topperspopulatie. Het totale effect van deze te verwachten ontwikkelingen op de populatie is vermoedelijk 'neutraal'. De sterfte in visnetten zal vermoedelijk afnemen.

Definitie gunstige staat van instandhouding: De gunstige referentie is gedefinieerd als een draagkrachtschatting variërend van 25.000 tot 45.000 vogels (seizoensgemiddelde), gemiddeld dus 35.000 vogels.

Oordeel: zeer ongunstig

Beoordeling Staat van Instandhouding		
Aspect	1981	2004
Verspreiding	Gunstig	gunstig
Populatie	Gunstig	zeer ongunstig
Leefgebied	Matig ongunstig	gunstig
Toekomst	Gunstig	gunstig
Eindoordeel	Matig ongunstig	zeer ongunstig

5. Bronnen

- Eerden M.R. van, Dubbeldam W. & Muller J. 1999. Sterfte van watervogels door visserij met staande netten. RIZA-rapport 99.060. RIZA, Lelystad.
- Leeuw J. de, 1997. Demanding divers. Ecological energetics of food exploitation by diving ducks. Van Zee tot Land 61. Rijkswaterstaat, Lelystad.
- Leeuw J. de & van Eerden M.R. 1995. Duikeenden in het IJsselmeergebied. Flevobericht 373. Rijkswaterstaat Directie Flevoland, Lelystad.
- Platteeuw M. & Beekman J.H. 1994. Verstoring van watervogels door scheepvaart op Ketelmeer en IJsselmeer. Limosa 67: 27-33.
- Winkelman J.E. 1989. Vogels en het windpark nabij Urk (NOP): aanvaringslachtoffers en verstoring van pleisterende eenden, ganzen en zwanen. RIN-rapport 89-15. RIN, Arnhem.